

a Főméltóságú Kormányzó Úrhoz, hogy ezzel hazánk javát szolgáljuk, mely mindnyájunk számára mindenek fölött áll.

Dr. Tavasz Sándor ref. püspökhelyettes, dr. Sándor Imre róm. kat. püspöki helytartó, Vásárhelyi János ref. püspök, Józán Miklós unitárius püspök, Maksay Albert ref. teol. igazgató, dr. vitéz Boga Alajos róm. kat. prelátus-kanonok, Járosi Andor ág. ev. esperes, gróf Teleki Béla, az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesület elnöke, az Erdélyi Párt elnöke, dr. Mikó Imre, Vita Sándor országgyűlési képviselők, Haynal Imre dr. orvosprofesszor, Tamási Áron író, dr. Venczel József, az Erdélyi Tudományos Intézet ü. v. igazgatója, Jordáky Lajos, Nagy István írók, Szabédi László író, Csifó Nagy László unit. püspöki titkár, Nagy Géza, az Erdélyi Múzeum-Egyesület titkára, Kiss Jenő író.

Erdélyi Múzeum-Egyesület Levéltára, Nagy György-hagyaték, Demeter-archívum, közéleti dokumentumok-csomó, sz. n.

2.
JELENTÉS A MAGYAR ÉS NÉMET ÁLLAMPOLGÁROK
INTERNÁLÁSA TÁRGYÁBAN ÖSSZEHÍVOTT BELÜGYMINISZTERIUMI
ÉRTEKEZLETRŐL

Bukarest, 1944. szeptember 20.

Szerdán, szeptember 20-án 17³⁰-kor a Belügyminisztériumban összehívtak egy bizottságot, melynek célja meghatározni az orosz-román Fegyverszüneti Egyezmény 2. cikkelye alkalmazásának módjait, valamint a romániai német diplomáciai misszióknak a németországi román misszióval történő kicserélésének részleteit.

Liteanu tábornok úr – közrendészeti államtitkár – elnöklete alatt részt vettek:

Eugen Filotti miniszter úr a Külügyminisztérium részéről, Camil Demetrescu követségi elsőtitkárrel és Florin Mironescu követségi titkárrel;

Radu Ionescu úr, az Állambiztonsági Hivatal főigazgatója;

Manolescu alezredes úr, a fővárosi rendőrkapitányság állambiztonsági főnöke.

Az orosz-román Fegyverszünetnek a német és a magyar állampolgárok internálására vonatkozó, 2. cikkelyének alkalmazásával kapcsolatban a következő határozatok születtek:

I.

Mivel a Fegyverszüneti Egyezmény a német és magyar állampolgárok internálását írja elő életkortól függetlenül, a zsidó származásúak képezvén az egyedüli kivételt, elvben az összes nem zsidó német és magyar állampolgár internálva lesz. Esetenkénti felmentések adhatók az intézkedések alkalmazásával megbízott hatóságok megállapítása nyomán, akár az előrehaladott kor, akár az egyes fogyatékoságok vagy súlyos betegségek miatt szállíthatatlan személyek részére. Ezeket a lakhelyükön rendőrség ellenőrzése alá fogják helyezni. A múltó betegségben szenvedők, akárcsak a gyermekágyas asszonyok esetében elhalasztják az internálást addig, amíg szállítható állapotba kerülnek.

I.

Magyar állampolgárok

1.) Dacára annak, hogy a Bécsi Diktátum megsemmisítése révén Észak-Erdély összes lakosával úgy számolnak, mint akik automatikusan és visszamenő hatállyal újra román állampolgárokká váltak, az észak-erdélyi magyar vagy német etnikai eredetűeket, akik magyar útlevéllel román közigazgatás alatt lévő területen tartózkodnak, légerekbe fogják internálni. Ezt az intézkedést közbiztonsági megfontolásból hozzák, függetlenül a Fegyverszüneti Egyezmény előírásaitól.

Azok esetében, akik hitelesen bizonyították a román állammal szembeni hűség magatartást vagy akik szolgálatot tettek a román államnak, esetről esetre megállapítandó, hogy alkalmazható-e kivételes bánásmód velük szemben.

2.) A vegyes házasságokban a feleség a férj helyzetét követi.

Kivétel: az a román nő, aki némettel vagy magyarral kötött házasságot, még akkor is, ha nem tartotta meg a román állampolgárságát, saját kérésére felmenthető a lágerbe való internálás alól (kényszerlakhelyet fognak kijelölni számára, rendőri ellenőrzéssel).

A faji szempontból kötött vegyes házasságok esetében (a zsidó nőkkel házasságot kötött magyarok vagy németek) a nők számára ugyanazt a szabadságot hagyják meg, mint az előző esetben.

3.) Az észak-erdélyi románok – még akkor is, ha magyar útlevéllel tartózkodnak az országban – nem lesznek internálva.

4.) A magyar papok nem képeznek kivételt az internálás alól.

II.

Német állampolgárok:

Az országban útlevéllel tartózkodó összes német állampolgár lágerbe lesz internálva, a következő kivételekkel:

1.) A papokat és az apácákat csak szigorú rendőri őrizet alá helyezik a lakhelyeiken (a fegyverszünet alkalmazásával megbízott küldöttség jóváhagyásától függően).

2.) Az ipari üzemek német szakemberei vagy a német származású szakképzett dolgozók, akiket a Közellátási vagy a Nemzetgazdasági Minisztérium nélkülözhetetleneknek tekint, szigorú rendőri ellenőrzés alatt az illető gyárakba internáltak tekintendők, hogy a háború érdekében folyó ipari termelésben ne legyen fennakadás (ebben az esetben is kérni kell a fegyverszünet alkalmazásával megbízott küldöttség véleményét).

3.) Az ausztriai származású németeket lágerbe internálják, a birodalmi németektől elkülönítve. Liteanu tábornok úr kifejezte abbeli véleményét, hogy a Romániában régóta letelepedettek, a román családokkal rokonságban lévők, valamint azok számára, akik régóta román családok szolgálatában állnak (pl. nevelőnként), kivételes bánásmódot (házi őrizetet vagy szabadlábbon hagyást) állapítsanak meg.

4.) Az Elzász-Lotaringiából származó németek a birodalmi németektől egyelőre külön lesznek internálva (esetleg az ausztriaiakkal együtt).

Azok az elzász-lotaringiaiak, akik még francia útlevéllel tartózkodnának az országban, szabadon lesznek engedve.

5.) A német protektorátus területeiről vagy a németek által elfoglalt területekről származó cseh, szlovák, jugoszláv vagy lengyel etnikai eredetűek, akik német, horvát vagy szlovák útlevelekkel tartózkodnak az országban, a helyzetük végleges rendezéséig fel vannak mentve az internálás alól, csupán kényszerlakhelyet állapítva meg számukra.

6.) Az összes hontalan fel van mentve az internálás alól, valamint azok is, akik folyamatban lévő honosítási kérelmekkel rendelkeznek vagy akik 1944. augusztus

23. előtt formálisan lemondtak az idegen állampolgárságról, hontalanoknak vallva magukat.

Az értekezlet a német követségi személyzet – a Protokollfőnökség 114.663-as számú, 1944. szeptember 20-i keltezésű, a Külügyminisztériumnak címzett átirata értelmében – hazaszállításának megszervezését célzó intézkedések megbeszélésével ért véget.

Megállapítást nyert, hogy a Wilson utcai Mihai Viteazul Líceum helyiségében lévő németek kiválogatásánál a Külügyminisztérium képviselőjeként jelen lesz Fl. Mironescu követségi titkár úr. Megállapodás született azon szempontokról, amelyek alapján sor kerül a válogatásra, továbbá a vidéki német konzulátusok személyzetének a fővárosba hozatalát célzó rendelkezésekről, valamint a hivatalos minőségükben az országban tartózkodó németekről, illetve a követség és a konzulátusok személyzetének családjairól, akik mind a cserecsoportba kerülnek.

Eug. Filotti

Meghatalmazott miniszter (s. k.)

Román Országos Központi Történelmi Levéltár, a csendőrség főfelügyelőségének iratai, 1474. fond, 119/1944. csomó, 22-24., román nyelvű, szeptember 21-i hitelesített másolat.

MELLÉKLET:

Referat

Miercuri 20 septembrie orele 17³⁰, a fost convocată la Ministerul Afacerilor Interne o comisiune având ca scop să stabilească modalitățile aplicării art. 2 din Convențiunea de Armistițiu ruso-român, precum și detaliile schimbului misiunii diplomatice germane în România cu misiunea română din Germania.

Sub președinția domnului general Liteanu, subsecretar de stat al Ordinii Publice, au luat parte:

Domnul ministru Eugen Filotti, din partea Ministerului Afacerilor Străine asistat de domnii: Camil Demetrescu, prim secretar de legațiune și Florin Mironescu, secretar de legațiune;

Domnul Radu Ionescu, directorul general al Siguranței Statului;

Domnul lt. col. Manolescu, șeful siguranței din Prefectura Poliției Capitalei.

În legătură cu aplicarea art. 2 din Armistițiu ruso-român privitoare la internarea cetățenilor germani și maghiari s-au luat următoarele hotărâri:

I.

Dat fiind, că în Convenția de Armistițiu se prevede internarea supușilor germani și unguri, fără deosebire de vârstă cu singura excepție a celor de origine evreiască, se vor interna în principiu toți supușii germani și unguri neevrei. Se vor putea face de la caz la caz, după constatarea autorităților însărcinate cu aplicarea măsurilor, derogării pentru persoanele netransportabile fie din cauza vârstei înaintate, fie din cauza unor infirmități sau boale grave. Aceste persoane vor fi puse sub controlul poliției acolo unde se găsesc. Cei suferinzi de boală trecătoare ca și femeile lăuze, vor fi amânați de la internare până când vor deveni transportabile.

I.

Supușii unguri

1.) Cu toate că prin anularea Dictatului de la Viena, toți locuitorii din Ardealul de Nord, sunt considerați a fi redeveniți, în mod automat și cu efect retroactiv cetățeni români, *cei de origine etnică maghiară sau germană originari din Ardealul de Nord*, posesori de pașapoarte maghiare și care se găsesc pe teritoriul supus administrației românești, *vor fi internați în lagăre*. Această măsură se ia din considerații de siguranță publică, independent de prevederile Convenției de Armistițiu.

În privința celor cari au dovedit în mod cert atitudinea loială față de Statul Român, sau care au adus servicii Statului Român se va stabili de la caz la caz, dacă li se poate aplica regim de excepție.

2.) În căsătoriile mixte, femeia urmează condiția soțului. Excepție: Românele ce s-a căsătorit cu un german sau un ungur, chiar fără a-și rezerva naționalitatea

română, poate fi scutită de internare în lagăr la cererea sa (i se va fixa domiciliul obligatoriu, cu control polițienesc).

În privința căsătoriilor mixte din punct de vedere rasial (maghiari sau germani căsătoriți cu evreice) se lasă femeilor aceiași libertate de alegere ca și în cazul precedent.

3.) Românii din Ardealul de Nord – chiar dacă se află în țară cu pașapoarte maghiare – nu vor fi internați.

4.) Preoții maghiari nu sunt exceptați de la internare.

II.

Supuși germani

Toți supușii germani aflați în țară cu pașaport vor fi internați în lagăr cu următoarele excepții:

1.) Preoții și călugăritele vor fi puși numai sub strict control polițienesc la domiciliu lor (sub rezerva aprobării de către Delegația însărcinată cu aplicarea Armistițiului.)

2.) Specialiștii germani din întreprinderile industriale sau lucrători calificați de origine germană, considerații ca indispensabili de Ministerul Înzeștrării sau al Economiei Naționale, vor fi considerați internați în fabricile respective, sub strict control polițienesc, pentru a nu stânjeni producția industrială în interesul războiului (și în această privință se va lua avizul Delegației aplicării Armistițiului).

3.) Germanii originari din Austria, vor fi internați în lagăr, separați de germanii din Reich. domnul general Liteanu și-s exprimat părerea ca să se stabilească un regim de excepție (internarea la domiciliu sau lăsarea în libertate). pentru cei care se află stabiliți în România de multă vreme, care au legături de rudenie cu familie românești sau care se află de mult timp în serviciul familiilor românești (ca guvernant de exemplu).

4.) Germanii originari din Alsacia, Lorena, vor fi deocamdată internați separat de germanii din Reich (eventual împreună cu cei din Austria).

În ce privește Alsacienii-Lorenii ce s-ar mai afla încă în țară cu pașapoarte franceze, ei vor fi lăsați în libertate.

5.) Cei de origine etnică cehă, slovacă, jugoslavă sau poloneză, originari din teritoriile sub protectoratul germaniei sau ocupate de germani, care se află în țară cu pașapoarte germane, croate sau slovace, sunt scutiți de internare până la reglementarea definitivă a situației lor, stabilindu-li-se numai domiciliul obligatoriu.

6.) Sunt scutiți de internare toți apatrizii, precum și cei care au cereri de naturalizare în curs sau care au renunțat formal la cetățenia străină anterior datei de 23 august 1944, considerându-se apatrizi.

Conferința a luat sfârșit cu discutarea măsurilor de luat, pentru organizarea repatrierii personalului Legațiunii Germaniei în sensul adresei Nr. 114.663, din 20 septembrie 1944 a Direcțiune Protocolului către Ministerul Afacerilor Interne.

S-a stabilit că la trierea germanilor din localul Liceului Mihai Viteazul, din localul din str. Wilson, etc., va asista domnul secretar de legație Fl. Mironescu ca reprezentant al Ministerului Afacerilor Străine. S-a căzut de acord asupra criteriilor după care se va face trierea și asupra dispozițiilor pentru aducerea în Capitală a personalului Consulatelor Germane din provincie, a germanilor aflați în calitate oficială în țară și a familiilor funcționarilor legațiunei și consulatelor care vor intra cu toții, în grupul de schimb.

(ss.) Eug. Filotti
Ministru Plenipotențiar

3.
VITA A MINISZTERTANÁCS ÜLÉSÉN
AZ ÉSZAK-ERDÉLYI ROMÁN KÖZIGAZGATÁS ÚJJÁSZERVEZÉSÉRŐL

Bukarest, 1944. szeptember 26.

C. Sănătescu tábornok úr, a [Miniszter]Tanács elnöke: „A közigazgatás megszerzése a felszabadult Erdélyben”.

S. Mănuilă úr, államtitkár a Miniszterelnökségen: A törvény a pénteki Minisztertanácsra lett előterjesztve és mivel Maniu elnök úr akkor nem volt jelen, a vitát újra napirendre tűzik egy következő ülésen, ahol ő is jelen lesz.

L. Pătrășcanu úr, államminiszter: A törvényt megvitatták, de csak elvi sikon folyt a vita arról, hogy jó-e vagy sem a felszabadult Erdély kormánybiztosságának a létrehozása. Mi elleneztuk ezt az intézkedést. Ha szeretnék e kérdést újratárgyalni, újra kezdhethetjük a vitát, de ez az elv el lett utasítva. Én a terv elutasítása mellett voltam.

S. Mănuilă úr, államtitkár a Miniszterelnökségen: Brătianu úr azon a véleményen volt, hogy ezt az elvet fenn kell tartani.

C. Sănătescu tábornok úr, a Tanács elnöke: Volt egy belügyminiszteri jelentés is a törvény ellen és én elmondtam, hogy kaptam egy ugyanilyen értelmű átiratot a Nagyvezérkartól.

Gr. Niculescu-Buzești úr, külügyminiszter: Amikor a javaslatot megtették, mindenki mellette volt. Akkor Mănuilă urat megbízták, hogy készítsen egy tervet. Amikor a tervet beterjesztették a Tanács elé, én nem voltam jelen, mert Ófelségénél, a Királynál voltam kihallgatáson.

Gh. Potopeanu tábornok úr, gazdasági- és pénzügyminiszter: A terv áttanulmányozás után került a Tanács elé, a módosításokkal együtt.

L. Pătrășcanu úr, államminiszter: Gondolják, hogy még egyszer meg kell vitatnunk?

A. Aldea tábornok úr, belügyminiszter: Ilie Lazăr urat kormánybiztosnak nevezték ki a hadseregünk mellé.

Iuliu Maniu úr, államminiszter: Ez egy más kérdés. Én beszéltem a hadügyminiszter úrral és közöltem vele: míg Prezan marsall azt mondta, hogy minden parancsnokság mellett legyen egy-egy civil, aki információkat ad Erdély tekintetében, most nálunk is minden fegyveres mellett kell lennie egy személynek, aki tájékoztatást, magyarázatokat és leginkább bizonyos pontosításokat nyújt az illető parancsnoknak, ami az ottani közigazgatást illeti. Egy magyarnak számító községben ne forduljon elő, hogy ennek úgy fogjanak neki, mint a magyarokkal szembeni ügynek. Racoviță tábornok úr volt szíves kijelölni erre a megbízatásra Ilie Lazăr urat. De ez nem Erdély közigazgatásával kapcsolatos kérdés, ez tisztán katonai kérdés.

Minden hadosztályba, amely az elmúlt háború idején Erdélyben tevékenykedett, Prezan marsall kinevezte ezeket az embereket.